

KHK'ler kamu hizmetlerini ticarileştiriyor

Röportaj: İlhan Ulusoy

41

Hükümet, 12 Haziran Genel Seçimleri'nden önce aldığı 6 aylık yetkiye dayanarak çıkardığı Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) ile yeni bakanlıklar kurduğu gibi mevcut bakanlıkların teşkilat yasalarında da değişiklikler yaptı. Bu değişiklikler kamu yönetiminde yeni bir yapılanmayı getirdiği gibi kamu çalışanlarının çalışma koşullarında da önemli değişiklikler yaptı. KESK Genel sekreteri İsmail Hakkı Tombul Bakanlar Kurulu'nun çıkardığı KHK'leri kamu çalışanları açısından değerlendirdi.

Hükümet seçimlerden önce KHK yetkisini “ivedi olarak yapılması gereken” düzenlemeler gerekçesi ile Meclis'ten aldı. AKP'nin bu yetkiyi nasıl kullandığını özetler misiniz?

Aslında hükümetin aldığı bu yetki birkaç açıdan değerlendirmek lazım. Birincisi her şeye rağmen yasa

yapma yetkisi Meclis'tir. Meclisin iradesiyle yasa yapılması gereklidir. Tabii ki doğal demokratik ortamlarda sadece meclise havale edilemez toplumun örgütlü biçimde sürece müdahil olması gerekir ama parlamenter sistemde yasayı en azından meclisin yapması gerekir. Ama AKP Hükümeti 3

Mayıs'ta aldığı yetkiyi 3 Kasım'a kadar kullandı. Hatta daha çok Kasım ayı başında 2 Kasım tarihinde birbiri peşi sıra KHK çıkararak kullandı. Burada bir problem de

Birincisi yetkiyi veren Meclis eski yasama döneminin Meclisi'dir. Arada 12 Haziran seçimleri oldu ve yeni bir Meclis oluşturuldu. Yeni Meclis 1 Ekim'de açılmışken hükümetin eski Meclis'in verdiği yetkiyi kullanması anti demokratiktir. Meclis'in yeni iradesinin devre dışı bırakılmasıdır.

İkincisi kamu çalışanları ve kamu düzeniyle ilgili kamu hizmetleriyle ilgili düzenlemelerin önemli bir kısmının toplu sözleşme ile belirlenmesi gerekiyor. Hükümet bir yandan kamu emekçileri ile toplu sözleşme görüşmeleri sürdürüp, bu hakkı tanıyacağını bununla ilgili yasal düzenlemeleri yapacağını söylüyor. Bir yandan da hiç bunlar yokmuş gibi tek taraflı bir şekilde yasal düzenlemeler yapıyor. 'Eşit işe eşit ücret kararnamesi', performans dayalı ücretlendirme gibi farklı düzenlemeler yapıyor, böyle bir anti-demokratik durum var.

Üçüncüsü hakikaten hükümet bu konuda özensiz ve belli ki hazırlıksızca bir şeyler yapmak istiyor. Örneğin bir bakanlıkla ilgili düzenleme bir KHK ile yapılırken 1 ay sonra hükümet oluşacakken bakanlığın adı dahi değiştirilerek kararname tekrar çıkıyor. Yani bunun gibi birçok özensiz düzenlemeler var.

KHK'leri toplam olarak değerlendirirsek nasıl bir düzenleme anlayışı ve nasıl bir kamu düzeni görüyoruz?

Bunun için bu KHK'ler neyi hedefliyor ona bakmak lazım. Aslında AKP hükümeti 9 yıldır Türkiye'nin bütün kamu yaşamını, iktisadi yaşamını neo liberal bir dönüşüme uygun gerçekleştirmeye çalışıyor. Özel sektöre yönelik özelleştirmeleri neredeyse tamamladı. Şimdi de kamu hizmetlerinin ticarileşme sürecini tamamlamak istiyor. Aslında nasıl bir kamu hizmeti düşünüyorsa ona uygun da kamu personel rejimi uygulamaları düşünüyor. Bu açıdan baktığınızda AKP hükümeti son KHK'ler ile beraber bütün devlet ve kamu hizmeti yönetim anlayışını yeni baştan düzenledi ve bunun bir tek anlamı var: Kamu hizmetlerinin ticarileşmesi sürecinin hukuki boyutu ve altyapısı tamamlandı. Bundan sonra kamudaki hizmetler ticaret ve piyasa ekonomisi koşullarına göre belirlenecek.

Mesela Milli Eğitim Bakanlığı'nın teşkilat yapısını değiştiren KHK'de önemli bir cümle var. Diyor ki: Milli eğitim müfredatının amacı piyasanın ihtiyaç hissettiği rekabet edebilir koşulların yaratılması için eğitim yapmak. Bu bile tek başına KHK'lerin neye hizmet etmek amacıyla çıkarıldığını ortaya koymaya yetiyor.

KHK'ler kamu çalışanları açısından neler getiriyor kısaca özetleyebilir misiniz?

Bu KHK'lerin kamu emekçilerine etkilerini bir kaç başlıkta toplamak gerekiyor. Bunlardan birisi kamu çalışanlarının hizmet ürettiği alan bütün yurttaşların yararlandığı hizmetler. Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, vergi, ulaşım hizmetleri vb. Ve bunların hepsinden yurttaşlar yararlanıyor. Bizim hizmet ürettiğimiz alanların toplamının ticaret koşullarına göre belirlenmesi getiriliyor. Böyle olunca biz kamu çalışanlarını ticarethanede tezgâhtar haline getirmeye çalışıyorlar. En önemli değişikliklerden birisi bu. İkincisi kamu çalışanlarının çalışma koşullarını doğrudan etkiliyor. Bir ticarethane haline getirdiğiniz işletmede hedef kar etmektir... Maliyeti azaltmaktır. Kar edecekseniz verdiğiniz hizmeti satacaksınız. Maliyeti azaltmak için ise mümkün olduğu kadar personel maliyetini azaltacaksınız ya da malzeme maliyetini azaltacaksınız. Personel maliyetini azaltmak için ise kamu emekçilerini daha uzun süreyle çalıştırma, performans vb gibi şeylerle ödüllendirme ama esas olarak kendi aralarında bile standart farklarını getirerek kamu emekçilerini düşük ücrete çalıştırma anlayışıdır. Bunu nereden çıkarıyorum: Özellikle hem bakanlıkların teşkilatını değiştiren yasa hem de 'Eşit işe eşit ücret KHK'sine baktığınızda aslında çok açık orada. Orada bir özellik var. Diyorklar ki bütün bakanlıkların merkez teşkilatında uzmanlaşma gerekiyor. Bunları da 657'den çıkarıp 375 sayılı KHK'ye tabi hale getiriyor. Böylece kamu çalışanları arasında merkezde çalışan uzmanlar ve diğerleri diye bir ayırım yaratıyor.

AKP Kamu çalışanları arasında bir farklı sınıf yaratıyor. Uzman ve bürokratlar, dışarıdan uzman transferine de olanak veren bu uygulamayı kadrolaşma açısından değerlendirir misiniz?

Örneğin Milli Eğitim Bakanı Konfederasyon başkanı ile yaptığı bir toplantıda şunu açıkça ifade ediyor: Eğitimciler yöneticilikten ne anlar onlar gitsin okulda derslere girsin!

Bu bile başlı başına bir anlayışı ifade ediyor. Şimdi merkezdeki uzmanlar iktisat mezunu, işletme mezunu, hukuk mezunu daha çok iktisadi alanlarda... Sağlık Bakanlığı'nı bile iktisadi koşullara göre yönetecekler. Milli Eğitim Bakanlığı'nı iktisadi koşullara göre yönetecekler... Kısaca bütün bakanlıklarda böyle bir uzman kadrosu yaratıldı... Bu uzmanları da ücretlerini arttırarak ayrıcalıklı bir sınıf haline getirdiler. Böylece kendisini bütün kamu emekçilerinin üzerinde gören bir 'yönetici' eliti yaratmaya çalışıyorlar. Yine KHK'lerle bütün bakanlıkların yapısı yeniden değiştirildiği ve yeniden

yapılandırıldığı için hepsi hukuki olarak da hükümete bir avantaj sağlıyor. Eski pozisyonların hepsi lağvedildiği için aslında bütün bu pozisyonlara kendi yandaşlarını atama hakkı ve şansı doğuyor hükümet için. Böylece hükümet aslında bütün bürokratları yeni baştan atama ile birlikte çok ciddi bir kadrolaşma avantajı sağlamış oluyor. Bununla birlikte örnekler var. Birkaç kez mahkeme kararı ile dönenlerin hukuki gerekçeleri ortadan kaldırmış oluyorlar.

KHK'ler aracılığı ile kadrolaşmanın adımları nasıl atılıyor. Dikkat çeken madde ve uygulamalar neler? KHK'lerde sözlü sınav uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz...?

Bu kadroların lağvedilmesi ve yeni atamaların yapılmasının yanı sıra hükümetin yargı ile en çok uğraştığı yer olan yeni personel istihdam ederken yapılan sözlü sınavların kayıt altına alınma koşulu bu KHK'ler ile kaldırılıyor. Artık kayıt altına almadan da sözlü sınavda istedikleri biçimde komisyon oluşturacaklar, personel istihdamını sağlayacaklar başka bir kadrolaşmaya gidecekler ve bunu süreklileştirecekler. Hem bürokratik açıdan hem yeni işe alınanlar açısından önemli bir kadrolaşma süreci başlatılmış ya da tamamlanmış olacak. Bir yandan devleti AKP'lileştirme bir yandan da devletin kamu hizmetlerinin ticarileştirilmesi sürecini başarıyla tamamlamış oluyorlar.

Hükümetin bu dönemde çıkardığı KHK'leri kamu çalışanları açısından değerlendirir misiniz? Performansa göre ücret, eşit unvana eşit ücret vb...

Eşit işe eşit ücret KHK'sinden devam edelim. Kamuoyunda bu KHK bir eşitlik sağlama, aynı unvandakilerin aynı ücreti almalarının yolunu açma olarak propaganda edildi. Mesela burada kamu çalışanlarının önemli bir kısmını oluşturan öğretmenlerde herhangi bir değişiklik olmayacak. Öğretmenlerin ücreti aynı olacak. Mesela MEB'in taşra teşkilatında çalışan uzmanların aldığı ek ödemeler kaldırılacak, onların ücretleri düşecek. Ama "Eşit işe eşit ücret kararname" ile yeni, yarattıkları bütün merkez teşkilatlarındaki uzmanların ücretlerini eşitliyorlar ve artırıyorlar. Yani kendi istihdam ettikleri yönetici ücretlerini eşitleyip arttırmış oluyorlar.

Yine bu KHK'lerle Çalışma Bakanı'nın yaptığı açıklamaları birlikte değerlendirmek gerekiyor. Çalışma bakanı bir açıklama yaptı. "657 artık eskidi onu tarihin çöplüğüne atacağız. Orada kamu çalışanlarının daha fazla çalışını ödüllendirecek bir yapılandırmaya gideceğiz" gibi laflar söyledi. Aslında biz bu lafların anlamını çok iyi biliyoruz. Bu lafları Sağlık Bakanlığı'nın 'Sağlıkta Dönüşüm Programı' ile birlikte getirilen performans dayalı ücret ve döner

sermaye uygulamalarından biliyoruz. Aslında performans dayalı ücret dedikleri şey daha fazla çalışmadan başka bir şey değil. Kesinlikle verimli çalışma falan değil. Amaç, kamu hizmetlerindeki verimi ölçmek de değil. Amaç, ticarileşme süreci olunca işyerleri bir ticarethane haline gelince tek hedef kar etmek olacak. Tek hedef kar etmek olunca maliyeti azaltacak önlem olarak daha uzun çalıştırma ve daha az ücret politikası gelecek. İşletmeye ne kadar para kazandırır sen de o kadar para kazanırsın. Hani Başbakan'ın meşhur lafı 'Kazan kazan' hikâyesi. Yani sen işletmeye para kazandır sen de para kazan. Aslında performans dedikleri de böyle bir şey. Yani performans kriterleri kamu hizmetinin ne kadar ulaşılabilir, ne kadar yurttaşla hitap edebilir, yurttaşlar açısından ulaşılabilir, nitelikli, ücretsiz kamu hizmeti olup olmadığı değil tam tersine o işletmenin ne kadar kar ettiği ile ilgilidir.

Bu kamu hizmetinin niteliğinin değişmesi anlamına gelmez mi?

Evet, bu KHK'ler ile kamu hizmetlerinin niteliği değişiyor. Daha doğrusu kamu hizmeti diye bir şey kalmıyor. Kamu hizmeti lafı yok. Çünkü kamu hizmeti dediğinizde aslında bir sosyal devlet olgusunu ifade edersiniz. Kamu hizmeti dediğinizde devletin yurttaşına vermekle yükümlü olduğu hizmetler toplamından söz edersiniz. Kamunun görevi yurttaşından topladığı vergiyi kamu hizmeti olarak yurttaşına ulaştırmaktır. Bunu yaparken tüm yurttaşların eşit ulaşabileceği nitelikli kamu hizmetini sunma görevi var. Şimdi böyle bir kamu hizmeti anlayışı ortadan kalkıyor ve bundan sonra kamu hizmeti bir hak olarak tarif edilmiyor ve alınıp satılan bir metaya dönüştürülüyor. Vatandaşın yararlanacağı her hizmetin parasını ödemesi bekleniyor. Burada şöyle bir paradoks var. Bizim gençliğimizde meşhur bir slogan vardı: "Ödediğiniz her kuruş vergi size yol, su, elektrik olarak geri dönecektir" diye. Şimdi o zaman bizden vergiyi niye alıyorlar? Mademki biz hem sağlık hizmeti için, hem eğitim hizmeti için, hem sosyal güvenlik için hem de başka hizmetler için para ödeyeceksek bu vergiyi bizden niye alıyorlar?

Burada bir çelişki var. Burada bütçe ölçülerine baktığımızda da aslında bizden aldıkları parayı başka yerde kullandıkları, rantiyeye sermayeye aktardıkları görülüyor. Ayrıca yurttaşlardan bu hizmetler için para alıyorlar. Bu da belirttiğimiz gibi kamu hizmeti kavramının ortadan kalkması demek.

Önümüzdeki süreçte KHK'leri nasıl tartışmalıyız ve bu alanda çok daha etkili bir direnç nasıl oluşturulabilir?

Şimdi bizim KHK'lerle ilgili ya da sadece KHK'lerle ilgili

değil aynı zamanda insanca yaşanabilecek ücret ve hükümetin diğer saldırılarına ilişkin, bu talepleri dile getirdiğimizde karşılaştığımız baskılar, sürgünler ile ilgili bir eylem programını sürdürü geldik bundan sonra da sürdüreceğiz. 8 Ekim'de KESK, DİSK, TTB ve TMMOB'un çağrısı ile onbinler Sıhhiye Meydanı'nda bulundu. Eşit Özgür Demokratik bir Türkiye talep etti. Alanlarda benzer eylemleri sürdürdük, KESK olarak 21 Aralık'ta Sağlık örgütleri ile birlikte grev yaptık. 21 Aralık'ta yaptığımız grevin 5 temel maddesinden birisi de KHK demokrasisine son verilmesidir. Diğer taleplerimiz ise; insanca yaşanacak düzeyde ücret ve bundan herkesin yararlanması yoluyla eşit işe eşit ücret sağlanması, ikinci olarak karşılaştığımız baskı sürgün ve cezaların sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılması, üçüncüsü kamu emekçilerinin üzerindeki vergi yükünün azaltılması, ücretlerden açlık sınırı olan 1000 TL'lik kısmının ve asgari ücretin vergiden muaf tutulması ve asgari ücretin en az açlık sınırı olan net 1000 TL'ye çıkarılması. En temel taleplerimizden birisini ise grev ve TİS hakkımızı kullanılabilir hale getirme.

Şimdi KHK'lerin bize yansıyan kısmı kadar yurttaşlara yansıyan kısmı da var. Kamu emekçilerinin yarattığı işgüvencesinin tartışılması gerçekten eşitsizlik ve mesai süresinin artırılması gibi olumsuzluklar var. Ama bizim ürettiğimiz hizmetten artık yurttaşların yararlanamaması da söz konusu. Örneğin 1 Ocak 2012 tarihinden itibaren Genel Sağlık Sigortası bütün ülkede yürürlüğe girdiğinde sevk zinciri de zorunlu hale gelecek ve artık hastaneye gittiğinde eğer prim ödemiyorsa sağlık hizmeti alamayacak ya da paralı alacak. Bir başka yönü Aile Hekimi'ne gitmeden herhangi bir hastaneye gidemeyecek. Şimdi okullarda da benzer biçimde birçok kalemde para toplanıyor ama artık bu daha da özelleşmiş bir eğitim sistemine dönüşecek. Burada yapılması gereken bir yandan kamu emekçilerinin kendi hak ve çıkarlarına savunacak bir mücadeleyi örgütlemesi ama aynı zamanda da hizmetten yararlananlarla da buluşabilmesi. Onların da kendi taleplerine sahipleneceği ve birlikte mücadele etmeyi sağlamaktır. Önümüzdeki dönem üzerinde durulması gereken en önemli noktalardan birisi de budur. Emekçiler açısından baktığınızda da kamu emekçileri hareketi ve işçi hareketi şeklinde bir ayrım yerine birleşik bir emek hareketinin örgütlenmesi ve mücadeleyi ortaklaştırmak dünkünden daha yoğun bir aciliyet kazanmıştır ve bu görev hepimizin önünde duruyor.

SBF'de KHK'ler üzerine çalışma grupları kuruldu

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Hükümetin 6 ay içinde çıkardığı 35 Kanun Hükmünde Kararname'ye ilişkin çalışma grupları oluşturuldu. KHK Çalışma gruplarının hazırlıkları, SBF - Yönetim Bilimleri Kürsüsü ve KAYAUM (Kamu Yönetimi Araştırma Uygulama Merkezi) çatısı altında başlatıldı. Mülkiyeliler Birliği'nin de kurumsal destekçi olarak yer aldığı oluşumda 13 çalışma grubu bulunuyor.

Bu çalışma grupları 'KHK'li Yasama Düzeni', 'Bakanlık Örgütlenmesinde Değişim' gibi genel başlıklar altında olduğu gibi 'Orman ve Su', 'Ekonomi-kalkınma' gibi özel yönetsel alanlara ilişkin olarak da çalışacaklar.

Çalışma Grupları'nda akademiden araştırmacılar ile kamu kurumlarından uzmanların yanı sıra demokratik kitle örgütlerinden de katılımlar var. Ocak ayı sonunda bir forum gerçekleştirmeyi hedefleyen çalışma gruplarının temel amacı KHK'lerle yeniden düzenlenen devlet örgütlenmesinin ve düzenin analizini yapmak olarak açıklanıyor.